

Wij zijn gedoemd tot goede voornemens

Coen Simon

Tijdens Kerst en Oud en Nieuw bliken wij graag terug op het voorbijgegane jaar. Schrijver en filosoof Coen Simon weet waarom: 'In de herhaling wordt duidelijk wat er in je leven is veranderd'.

't Was me het jaartje wel', verzuchtte de cabaretier Wim Kan tijdens één van de eerste oudejaarsconferenties, terugblikkend op het jaar 1954. Maar wat betekent het eigenlijk om terug te blikken? Schrijver en filosoof Coen Simon denkt onwillekeurig terug aan de wijze lessen van zijn grootmoeder. 'Mijn oma zei altijd dat ze geleerd had om nooit terug te blikken en altijd vooruit te kijken. Dit zegt mij dat mijn grootmoeder het één en ander heeft meegemaakt. Terugkijken geeft haar geen perspectief voor de toekomst.' Volgens Simon is de terugblik onmisbaar bij het totstandkomen van een ervaring. 'Pas door terug te blikken geef je structuur aan wat je hebt meegemaakt; je maakt er een verhaal van. Door erover te vertellen, wordt het voor jezelf pas echt een ervaring. Dat is ook precies wat er gebeurt tijdens de terugblikken op televisie en conferenties. Gebeurtenissen worden benoemd, geanalyseerd, bespot... kortom: ze worden in perspectief geplaatst. Daardoor worden het meer dan slechts gebeurtenissen. Het worden mededeelbare ervaringen. Gebeurtenissen en ervaringen gaan niet samen. Een ervaring ontstaat pas achteraf, door op de gebeurtenis terug te blikken.'

'De herhaling van zo'n terugblik is daarbij van belang. Telkens weer maken we een Oud en Nieuw mee, met alle rituelen die daarbij horen: de terugblikken, de conferenties, oliebollen, vuurwerk, champagne... Toch is die herhaling niet saai. Doordat we een situatie herkennen, kunnen we namelijk ook vergelijken. Alleen omdat we een nieuwjaarsfeest eerder hebben meegemaakt, kennen we aan dit specifieke feest een waarde toe. Wat hetzelfde is, valt ons op, maar ook wat de verschillen zijn, de variaties op hetzelfde thema. Alleen al het feit dat we weer een jaar ouder zijn, geeft aan het feest een iets andere waarde. Vergelijk het met het wisselen van de seizoenen. Zomer, herfst, winter en lente keren elk jaar weer terug, maar in plaats van de verwachte dodelijk saaie herhaling blijkt het je kennis en je ervaring te verdiepen. Op het moment dat je proeft, ruikt en ziet wat je al vele malen hebt ervaren rond dezelfde tijd van het jaar, weet je dat je ervaring toch niet precies hetzelfde is als de vorige keer. Dit is de zeef van de tijd: juist in de herhaling wordt duidelijk wat er in je leven veranderd is.'

Spoken

Waarom hebben wij behoefte aan het opmaken van de balans zodra de jaarwisseling in zicht komt? 'Je kunt de donkere dagen voor Kerst vergelijken met het moment voordat je 's avonds in slaap valt. Mensen die de dag nog even laten passeren, slapen daarna vaak beter dan zij die uit moeheid in slaap vallen, zonder de dag te overdenken. In het eerste geval heeft de dag de kans gekregen een ervaring te worden, in het laatste geval schrikt men 's nachts wakker: achtervolgd door een overwerkte dag. Oorzaak: een reeks indrukken en belevenissen die nog geen ervaring hebben kunnen worden. Ik zou deze gedachte door willen trekken naar het einde van het jaar. De laatste weken voor het nieuwe jaar zijn bedoeld om even tot bezinning te komen, waarna je kunt rusten en niet meer wakker hoeft te schrikken. Als je niet de tijd neemt om uit te huilen en opnieuw te beginnen, word je geheid door spoken achtervolgd. Dan moet je elke dag van het nieuwe jaar opnieuw het wiel uitvinden. Niet dat je elke dag weer anders

gedraagt - misschien zie je er voor een ander juist heel monotoon uit - maar je probeert wel telkens de dag te redden. Dat je tijd neemt voor een moment van bezinning, wil trouwens helemaal niet zeggen dat je elk jaar weer het roer moet omgooien. Sterker nog: als je goed nadenkt over je leven, zit er een continuïteit in. Je weet dan wat er gebeurd is in het verleden en wat je vertrekpunt is voor de toekomst. De terugblik is dat vertrekpunt voor de toekomst. De terugblik heeft én geeft zin', zegt Simon.

Waarom hebben wij tijdens Oud en Nieuw de mond vol van goede voornemens, terwijl wij diep vanbinnen weten dat wij deze voor februari al 'vergeten' zijn? Simon: 'Wij hebben goede voornemens omdat wij culturele wezens zijn. Wij menen onze voortdurende misstappen altijd in eigen hand te hebben, ook al komen deze voort uit onze natuurlijke driften of externe omstandigheden. Daarom zijn wij gedoemd tot goede voornemens: wij weten dat er altijd verschil zal zijn tussen ons handelen en het nastreven van onze idealen. We falen voortdurend, maar wij herwinnen onze menselijkheid door ons altijd weer het goede voor te nemen. We tonen de beste wil, koesteren de grootste hoop om ondanks dat falen toch betere mensen te worden. Door goede voornemens tonen wij niet de zwakheden, maar juist de kracht van de mens. Wat hebben we anders nog? De hoop sterft als laatste.'

Na deze grote woorden blijft het even stil. Dan vervolgt Simon: 'Misschien moeten wij het goede voornemen niet zo letterlijk nemen. Stel: je neemt je voor niet meer te roken, waar je vervolgens niet in slaagt. Toch zit in dat voornemen een daad in de trant van "Maar toch wil ik het goede. En daarom besta ik". Je wilt je plaats verwerven in deze wereld. Ondanks dat je faalt, zeg je: "Maar ik blijf hier". Je laat je niet zo maar kisten.

Net zoals je terugblijkt via het wisselen van de seizoenen, kun je elk jaar terugblikken op je goede voornemens en de moeite die je hebt om je aan die voornemens te houden: door deze herhaling begrijp je steeds beter hoe de wereld in elkaar zit en hoe je - in de loop der tijd - jezelf geleerd hebt je naar deze situatie te voegen.' Daarmee zijn wij weer terug bij Wim Kan, die tijdens zijn oudejaarsconferentie in 1982 tot een vergelijkbare conclusie kwam: "Wij spreken af... dat wij niets afspreken."